

FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG

NYILT FÓRUM

Mottók:

„Legnagyobb cél pedig itt, e földi létben,
Ember lenni mindég, minden körülményben.”
/Arany János/

„Az igazat mondd, ne csak a valót.”
/József Attila/

*

Jogi alaptétel:

A demokratikus jogállam intézményeinek és a demokratikus közéletet hivatásszerűen alakító politikusoknak a szabad bírálata, működésük, tevékenységük ellenőrzése és kritikája – legyen az akár rendkívül éles hangú vagy támadó – a társadalom tagjainak, az állampolgároknak, illetve a sajtónak olyan alapvető joga, amely a demokrácia lényegi eleme... (Idézet a véleménynyilvánítást és a sajtószabadságot is taglaló 7/2017. /III. 7./számú ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI HATÁROZAT indoklásából.)

=====

KÖVILÁG NEMZEDÉKE

Velkei Árpád interjú-sorozata az észak-magyarországi kőbányászatról

I.

Ezek a beszélgetések az 1970-es és 1980-as években készültek. Akkori nyilvánosságra hozatalukat nehezítette, majd megakadályozta a rendszerváltozásra készülés, hiszen a felkeresett folyóiratok vezetői a közelgő kapitalista államrendre tekintettel már féltek közreadni olyan információkat, amelyek a megszüntetésre ítélt közösségi társadalomról pozitívumokat is tartalmaztak.

Mivel mostanra már a bányászati foglalkozás-szakma is „kivéreztetett hazánkban”, úgy véljük, akár a gazdaságtörténeti múlt egykori értékeinek megőrzése céljából is érdemes, szükséges elmondani nyilvánosság előtt azokat a szakmai tudnivalókat, tapasztalatokat, véleményeket, amelyeket évtizedekkel ezelőtt megosztottak velünk az észak-magyarországi kővilág nemzedék tagjai.

Elsőként közreadjuk **KREISCHER KÁROLY** bányamérnökkel, az **Országos Érc- és Ásványbányák Kutató és Termelő Művei** központjának műszaki csoportvezetőjével és

BÁN CSABA bányamérnökkel, a **Felnémeti Bányáüzem** műszaki vezetőjével készült interjút:

K.K.: A kőbányászat az iparágon belül egy sajátos bányászat, s általában külszíni bányamunkát jelent. A többi esetben — érc, szén, bauxit stb. kitermelésekor — mélyművelésről beszélünk. E bányászat speciális szakembereket, hasonló gépeket és munkát kíván.

— Magyarországon milyen múltra tekint vissza e bányáágazat?

B.Cs.: Ősi termelői tevékenység. Amióta építkezés van, létezik a kőbányászás is, következésképpen több száz évvel ezelőtti iparként is emlegethetjük. A várak alapanyaga már kő volt, amit csakis bányászat révén teremthettek elő. Hazai természetjárás alkalmával szinte számtalan kis bányára bukkanhatunk, ahol hagyományos módon, vagyis kézi erővel végezték a nehéz munkát.

K.K.: Szerintem gazdagabb a múltja, mint a mélybányászatnak és teljesen ősi foglalkozás, bár most technikailag hátrányosabb helyzetű. Lehet, hogy mindennek oka a szénbányászat nyilvánvalóbb veszélyessége.

— Hányféle követ ismerünk?

K.K.: Sokfélét, kezdve a puha tufakőtől az igen kemény bazaltig. Elkülönítésüknél fő szempont, hogy milyen célra akarják használni, például házépítésre, útburkolásra, mészegetésre stb.

— Észak-magyarországon, a Bükk és a Mátra térségében milyen követ bányásznak?

B.Cs.: Elsősorban mészkövet, azon kívül andezitféleségeket, Eger környékén pedig s tufaféléket. Ez utóbbit fűrészelik. Érdemes itt megemlíteni a Szarvaskő mellől való riolit tufát, amely csiszoltan kiváló díszítő elem, ezzel burkolták a Moszkvában lévő KGST palotát is.

— A kőbányászatról a nagyközönség keveset tud, legfeljebb annyit, hogy azok munkahelye, akik bivalyerősek, vagy akiket javító-nevelő munkára ítélték. E vonatkozásban mi az igazság?

K.K.: Minden bányászati munka embert próbáló, komoly fizikai igénybevételt jelent. Emiatt állandóan létszámhiánnyal küszködött az iparág. Nálunk az 50-es évek elején úgy hidalták át e problémát, hogy rabokat vittek — például a recski és a berva völgyi kőbányákba. Akkor ők jelentették a legolcsóbb munkaerőt. Különben számtalan olyan ember van, aki ott kedvelte meg ezt a munkát, s azóta is a kőbányában keresi kenyerét.

B.Cs.: Szerintem azért is hozták ide az elítélt embereket, mert a kőbányászat nem igényel annyi tudást, mint a mélyművelésű bányászás, ahol nagyon kell ismerni a munka biztonságával kapcsolatos különféle szabályokat, s persze a szénféleségeket is. A kőbányában pedig csak lapátra, bunkóra, meg villára volt szükség.

— A kőnek milyen a felhasználási területe?

K.K.: Nagyon széleskörű. Ha csak a berva-völgyi mészkövet vesszük alapul, négy szemszerkezete van: darabos, cukor, kohókő és rizsa. A darabos követ általában kislakás-

építkezéshez, valamint mészégetésre, a meghatározott méretű cukorkövet a cukorgyártásnál redukáló, illetve fehérítő szerként, s 30 és 110 milliméter szemnagyságú kohókövet s kohászatban, az úgynevezett rizsát — 0 és 30 milliméter közötti a szemnagysága — továbbőrlésre használják. Ez a négy forma jön le a bányából, a további feldolgozás az őrlőben történik, ahol különböző zúzalékokat állítanak elő, amelyeket házgyárakban alkalmaznak. Az őrlemények felhasználása is igen sokrétű, de függ a szemszerkezet méretétől.

B.Cs.: A felnémeti őrlőben főleg talajjavító őrleményeket készítenek. Ez a mészszegény földek termékenyebbé tételéhez szükséges. A technológia, a technika továbbfejlesztésével újabb finomított őrleményeket sikerült elállítani, ennek következtében bővült a felhasználási terület, így kerülhetett sor az ipari 0-s, 00-ás és 000-ás mészköliszt készítésére. A 00-ás mészkölisztből zömmel a festékgyáraknak szállítunk. A 000-ás liszt például az ismert háztartási súrolópornak, a VIM-nek is az egyik alapanyagát képezi. Takarmányozási célra a Futor néven használják fel. Ugyancsak szállítunk a különféle kémiai gyárakba és vegyi üzemekbe is. Gyártunk különleges szemszerkezetűt is, az úgynevezett svájci grittet — eredetileg svájci szállításra készült, így maradt meg ez a neve —, érdekessége, hogy 200 mikrontól 1200 mikronig terjed a szemnagysága, amit most növény-védőszerként hasznosítanak.

— A közvélemény úgy tudja, hogy a követ létesítmények kivitelezéséhez, valamint járdák, utak építéséhez, területek rendezéséhez használják. A valóság viszont az, hogy ebből a szűk kategóriából már régen kilépett ezen ásvány, hiszen a mezőgazdaság, az ipar és számos egyéb népgazdasági ág is fontos nyersanyagként tekinti. Ebből következik, indokolt lenne gyarapítani a kőbányák számát, vagy növelni ezek termelékenységét. Például Heves megyében hány ilyen üzem működik?

K.K.: Több is. Volumenében a felnémeti a legnagyobb. Tudni kell egyébként, hogy a kőbányászat irányítása két részre oszlik: van az **Építésügyi és Városfejlesztési Minisztériumhoz** tartozó **Kő- és Kavicsbánya Vállalat**, illetve vannak a **Nehézipari Minisztérium** felügyelte, az **Országos Érc- és Ásványbányák** keretében működő külszíni művelésűek, vagyis a kőbányák.

— A kőbányászat e megkülönböztetése rejt magában valamiféle technológiai, technikai differenciálást is?

B.Cs.: Az elkülönülés abból adódik, hogy a kőbányászat, mint ősi mesterség, tartozott és tartozik az egyik és másik céghez is, jelenleg például a téeszekhez, így jöttek létre a különböző kis kapacitású bányácskák. Az ipar azonban megkövetelte e nagyobb arányú termelést. Először nálunk is a talajjavításhoz való termékeket állítottunk elő, majd az útépítési, kohászati és cukorgyári igényeknek tettünk eleget. Így volt ez másutt is. Ennek során alakultak ki a csakis ipari célokra dolgozó bányák, s ez nem kilépés volt a régi keretből, hanem csak annak bővítése. Mellesleg mi is kiszolgáljuk a kis építkezéseket, a mészégetőket, de a mezőgazdaságot is.

K.K.: Az említetteket még azzal lehet kiegészíteni, műszakilag nem jelent különbséget, hogy melyik ipar ágazatról beszélünk, tehát a kő- és kavicsbányászatról, vagy az országos érc-és ásványbányákon belüli mészkőbányászatról. Gyakorlatilag csak a termelt mennyiségre vonatkozóan van eltérés a termelő-berendezések tekintetében. A téesz-kőbányánál egy gumikerekes szállítójármű terhe már megfelelni az évi termelési mennyiségnek. Például a

felsőtárkányi kőbányának az évi terve kisebb, mint a felnémeti mészkőbányának a havi termelési irányzata.

B.Cs.: Ez meghatározza egyben a technológiáját és a műszaki állapotát is egy bányának.

— A bányaművelésnél jelenleg mennyire szükséges a kézi erő?

K.K.: A nagy volumenű kőbánya már óhatatlanul feltételezi a műszaki-technikai fejlődést Ez minden munkafolyamatra értendő: a fúrásra, robbantásra, rakodásra, szállításra, aprításra és jövesztésre. Más szavakkal: a mai kőbányászás mér kilépett az ősi termelési körülményekből, vagyis az effektív fizikai munka egyre kevesebb. Gyakorlatilag mindenki géppel dolgozik. A kézi erő igénybevétele már a minimálisra csökken le az ilyen helyeken.

B.Cs.: Egyébként a szakmától távol állókban olyan tudat él, hogy az egy nehéz fizikai munka, kézzel kell törni a követ az égető napon, s csak izzadnak, meg halnak — ez fordul elő a Rejtőkönyvekben is — nos, a valóságban már ez nem így van. Ugyanis a gépesítés régen felszámolta az embertelen körülményeket.

Folytatás következik.

2022. március 11.

VELKEI ÁRPÁD
főszerkesztő

INFORMÁLJA, KÉRDEZZE, OLVASSA
a rendszerváltozás veszteseinek készülő

VILÁGHÁLÓS NÉPÚJSÁGUNKAT,

a

FÜGGETLEN MAGYARORSZÁGOT!

Internetes cím: www.fuggetlenmagyarorszag.hu

E-mail cím: fuggetlenmagyarorszag@fuggetlenmagyarorszag.hu

Levélcím: 3247 Mátraballa, Fő út 113.

Vezetékes telefon: 06-36/563-169

Mobiltelefon: 06-20/290-9422, 06-30/415-6389